

**ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ**

**ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ**

**ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ**

**ΥΠΟΘΕΣΗ ΤΣΑΛΚΙΤΖΗ**

**ΚΑΤΑ**

**ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ**

*(Προσφυγή υπ' αριθ. 11801/04)*

**ΑΠΟΦΑΣΗ**

**ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ**

**16 Νοεμβρίου 2006**

*Η παρούσα απόφαση θα καταστεί οριστική  
υπό τις οριζόμενες στο άρθρο 44 § 2 της Συμβάσεως προϋποθέσεις.  
Ενδέχεται να τύχει βελτιώσεων ως προς τη μορφή.*

**Στην υπόθεση ΤΣΑΛΚΙΤΖΗ κατά της Ελλάδος**

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Πρώτο Τμήμα),  
συνεδριάζον σε τμήμα συντιθέμενο από τους δικαστές :

Λ. ΛΟΥΚΑΪΔΗ, Πρόεδρο,

Κ.Λ. ΡΟΖΑΚΗ,

F. TULKENS,

E. STEINER,

K. HAJIYEV,

D. SPIELMANN,

S.E. JEBENS,

και τον *Αναπληρωτή Γραμματέα του Τμήματος*, S. QUESADA.

Αφού διασκέφτηκε σε συμβούλιο στις 24 Οκτωβρίου 2006.

Εκδίδει την ακόλουθη απόφαση, η οποία υιοθετήθηκε κατά την ως άνω ημερομηνία :

### **ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ**

1. Η υπόθεση εισήχθη δυνάμει της (υπ' αριθ. 11801/04) προσφυγής, την οποία κατέθεσε κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας ο Έλληνας υπήκοος Βασίλειος ΤΣΑΛΚΙΤΖΗΣ («ο προσφεύγων»), ο οποίος προσέφυγε ενώπιον του Δικαστηρίου στις 18 Μαρτίου 2004 δυνάμει του άρθρου 34 της Συμβάσεως για την Προάσπιση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών («η Σύμβαση»).

2. Ο προσφεύγων εκπροσωπείται από τους Δικηγόρους Αθηνών Σ. ΤΣΑΚΥΡΑΚΗ και Ν. ΧΑΤΖΗ. Η Ελληνική Κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπείται από τους εξουσιοδοτημένους εκπροσώπους του πληρεξουσίου της, Υ. ΧΑΛΚΙΑ, Πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, Κ. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗ, Πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, και Ζ. ΧΑΤΖΗΠΑΥΛΟΥ, Δικαστική Αντιπρόσωπο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

3. Στις 26 Μαΐου 2005, το Πρώτο Τμήμα απεφάσισε να κοινοποιήσει την προσφυγή στην Κυβέρνηση, και, δυνάμει του άρθρου 29 § 3 της Συμβάσεως, να αποφανθεί ταυτοχρόνως επί του παραδεκτού και της ουσίας.

## **ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ**

### **I. ΟΙ ΙΔΙΑΙΤΕΡΕΣ ΠΕΡΙΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΕΩΣ**

4. Ο προσφεύγων Βασίλειος ΤΣΑΛΚΙΤΖΗΣ είναι Έλληνας υπήκοος, γεννήθηκε το 1944 και διαμένει στην Αθήνα.

5. Ο προσφεύγων δραστηριοποιείται στον τομέα των οικοδομικών επιχειρήσεων. Στις 9 Νοεμβρίου 1995, ο προσφεύγων εργολάβος υπέγραψε μετά του Φ.Π. σύμβαση ανεγέρσεως κτηρίου γραφείων και καταστημάτων επί οικοπέδου ιδιοκτησίας του Φ.Π., κειμένου στην Κηφισιά, βόρειο προάστιο της Αθήνας.

6. Το 1996, η Διεύθυνση Πολεοδομίας του Δήμου εξέδωσε οικοδομική άδεια με την οποία επέτρεπε στον προσφεύγοντα την ανέγερση κτηρίου επί του προαναφερομένου οικοπέδου (αριθμός οικοδομικής αδείας : 269/1996).

7. Στις 3 Μαρτίου 1997, ο Προϊστάμενος της Διευθύνσεως Πολεοδομίας του Δήμου Κηφισιάς εξέδωσε πράξη διακοπής των οικοδομικών εργασιών. Ο προσφεύγων αναφέρει ότι την επομένη επισκέφθηκε τον Δήμαρχο Κηφισιάς προκειμένου να πληροφορηθεί τους λόγους για τους οποίους διεκόπησαν οι εργασίες. Σύμφωνα με τα λεγόμενά του, ο Δήμαρχος Κηφισιάς, Κ.Τ., του ζήτησε 70.000.000 δρχ. (περίπου 205.400 ευρώ) για να επιτρέψει τη συνέχιση των εργασιών. Ο προσφεύγων αναφέρει ότι αρνήθηκε την πρόταση.

8. Στις 26 Μαρτίου 1997, δυνάμει της πράξεως 760/1997 του Δημάρχου Κηφισιάς, η χορηγηθείσα στον προσφεύγοντα οικοδομική άδεια ανεκλήθη. Σε ημερομηνία η οποία δεν έχει διευκρινισθεί, ο προσφεύγων κατέθεσε ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας δύο αιτήσεις ακυρώσεως κατά των πράξεων του Προϊσταμένου της Διευθύνσεως Πολεοδομίας του Δήμου Κηφισιάς και του Δημάρχου Κηφισιάς. Δυνάμει των αποφάσεων

3928 και 3929/1997, το ανώτατο διοικητικό δικαστήριο ακύρωσε τις προσβαλλόμενες πράξεις.

9. Στις 2 Νοεμβρίου 2001, ο προσφεύγων κατέθεσε μήνυση σε βάρος του Κ.Τ. για εκβίαση και παράβαση καθήκοντος. Δήλωσε δε παράσταση πολιτικής αγωγής για την ηθική βλάβη την οποία, σύμφωνα με τους ισχυρισμούς του, υπέστη, χωρίς να καθορίσει το ύψος της αποζημιώσεως.

10. Επειδή εν τω μεταξύ ο Κ.Τ. εκλέχθηκε βουλευτής, κατά τις βουλευτικές εκλογές του 2000, ο Εισαγγελέας Πλημμελειοδικών ζήτησε από τη Βουλή, συμφώνως προς το άρθρο 62 του Συντάγματος, την άδεια προκειμένου να ασκηθεί ποινική δίωξη σε βάρος του για απόπειρα εκβιασμού, παράβαση καθήκοντος και δωροδοκία.

11. Στις 20 Μαρτίου 2002, η Ολομέλεια της Βουλής απέρριψε την αίτηση του Εισαγγελέως.

12. Στις 5 Αυγούστου 2003, ο προσφεύγων κατέθεσε νέα μήνυση σε βάρος του Κ.Τ. για τις ίδιες αξιόποινες πράξεις. Βασιζόμενος στις αποφάσεις *Cordona* υπ' αριθ. 1 και 2 κατά της Ιταλίας, τις οποίες εξέδωσε το Δικαστήριο στις 30 Ιανουαρίου 2003, ο προσφεύγων υπεστήριξε ότι η απόρριψη από τη Βουλή της αιτήσεως του Εισαγγελέως προκειμένου να ασκηθεί ποινική δίωξη σε βάρος του Κ.Τ., συνιστούσε παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Συμβάσεως και, ειδικότερα, του δικαιώματός του στη δικαστική προστασία. Ο προσφεύγων δήλωσε ότι παρίσταται ως πολιτικώς ενάγων για την ηθική βλάβη την οποία υπέστη εξαιτίας των, κατά τους ισχυρισμούς του, παρανόμων πράξεων του Κ.Τ., χωρίς να καθορίσει το ύψος της αποζημιώσεως.

13. Στις 7 Οκτωβρίου 2003, ο Εισαγγελέας Πλημμελειοδικών Αθηνών έκανε δεκτό το αίτημα του προσφεύγοντος. Ειδικότερα, ο Εισαγγελέας έκρινε ότι έγκειτο στη Βουλή να αποφασίσει εάν οι αποφάσεις οι οποίες εκδόθηκαν από το Δικαστήριο στις υποθέσεις *Cordona*, συνιστούσαν

«νέο πραγματικό γεγονός» κατά την έννοια του άρθρου 83 § 8 του Κανονισμού της Βουλής. Συμφώνως προς το άρθρο 83 § 1 του ιδίου Κανονισμού, παρέπεμψε την υπόθεση στον Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου προκειμένου αυτός να λάβει τα απαιτούμενα μέτρα.

14. Στις 21 Οκτωβρίου 2003, ο Εισαγγελέας Εφετών απεφάσισε να υποβάλει νέα περί ασκήσεως ποινικής διώξεως αίτηση στον Πρόεδρο της Βουλής, προκειμένου αυτός να αποφανθεί επί του παραδεκτού της αιτήσεως. Ο Εισαγγελέας του Αρείου Πάγου βασίσθηκε στην πρόταση του Εισαγγελέως Πλημμελειοδικών, ότι, δηλαδή, οι αποφάσεις *Cordona κατά της Ιταλίας* αποτελούσαν «νέο πραγματικό γεγονός», δυνάμενο να επιτρέψει την επανεξέταση της αιτήσεως για την άρση της βουλευτικής ασυλίας.

15. Στις 2 Φεβρουαρίου 2004, ο Πρόεδρος της Βουλής απέρριψε την αίτηση του Εισαγγελέως του Αρείου Πάγου, βάσει του άρθρου 83 § 8 του Κανονισμού της Βουλής.

## **II. ΟΙΚΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΗ**

### **A. Το Σύνταγμα**

16. Τα οικεία αποσπάσματα των άρθρων 53, 61 και 62 του Συντάγματος της Ελλάδος έχουν ως εξής :

#### **Άρθρο 53**

«1. Οι βουλευτές εκλέγονται για τέσσερα συνεχή έτη που αρχίζουν από την ημέρα των γενικών εκλογών (...).»

#### **Άρθρο 61**

«1. Ο βουλευτής δεν καταδιώκεται ούτε εξετάζεται με οποιονδήποτε τρόπο για γνώμη ή ψήφο που έδωσε κατά την άσκηση των βουλευτικών καθηκόντων. (...)

2. Ο βουλευτής διώκεται μόνο για συκοφαντική δυσφήμιση, κατά το νόμο, ύστερα από άδεια της Βουλής. (...)»

## **Άρθρο 62**

«1. Όσο διαρκεί η βουλευτική περίοδος ο βουλευτής δεν διώκεται ούτε συλλαμβάνεται ούτε φυλακίζεται ούτε με άλλο τρόπο περιορίζεται χωρίς άδεια του Σώματος (...)»

### **Β. Ο Κανονισμός της Βουλής**

17. Το άρθρο 83 του Κανονισμού της Βουλής ορίζει ότι :

«1. Οι αιτήσεις της εισαγγελικής αρχής για τη χορήγηση άδειας άσκησης ποινικής δίωξης κατά Βουλευτή, σύμφωνα με τα άρθρα 61 παρ.2 και 62 παρ. 1 του Συντάγματος, αφού ελεγχθούν από τον Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου, υποβάλλονται στη Βουλή δια του Υπουργού Δικαιοσύνης και καταχωρίζονται σε ιδιαίτερο βιβλίο κατά τη σειρά της υποβολής τους.»

(...)

3. Η Επιτροπή [Κοινοβουλευτικής Δεοντολογίας], αφού ακούσει τον Βουλευτή του οποίου ζητείται η άρση της ασυλίας, εφόσον αυτός το επιθυμεί, (...) ερευνά, βάσει των στοιχείων που συνοδεύουν την αίτηση, αν η πράξη για την οποία ζητείται η άρση της ασυλίας συνδέεται με την πολιτική δραστηριότητα του Βουλευτή ή αν η δίωξή του υποκρύπτει πολιτική σκοπιμότητα ή αποσκοπεί ενδεχομένως στο να τρωθεί το κύρος της Βουλής ή του Βουλευτή ή να παρακωλυθεί ουσιαστικώς η άσκηση του λειτουργήματός του ή να επηρεασθεί η λειτουργία της Βουλής ή της Κοινοβουλευτικής Ομάδας στην οποία ανήκει ο Βουλευτής.

(...)

8. Νέα αίτηση για δίωξη που στηρίζεται στα ίδια πραγματικά γεγονότα είναι απαράδεκτη».

#### **Γ. Ο Αστικός Κώδικας**

18. Σχετικές είναι και οι ακόλουθες διατάξεις του Αστικού Κώδικα :

##### **Άρθρο 57**

«Όποιος προσβάλλεται παράνομα στην προσωπικότητά του έχει δικαίωμα να απαιτήσει να αρθεί η προσβολή και να μην επαναληφθεί στο μέλλον (...).

Αξίωση αποζημίωσης σύμφωνα με τις διατάξεις για τις αδικοπραξίες δεν αποκλείεται.»

##### **Άρθρο 59**

«Στις περιπτώσεις των δύο προηγούμενων άρθρων το δικαστήριο με την απόφασή του, ύστερα από αίτηση αυτού που έχει προσβληθεί και αφού λάβει υπόψη το είδος της προσβολής, μπορεί επιπλέον να καταδικάσει τον υπαίτιο να ικανοποιήσει την ηθική βλάβη αυτού που έχει προσβληθεί. Η ικανοποίηση συνιστάται σε πληρωμή χρηματικού ποσού, σε δημοσίευμα, ή σε οτιδήποτε επιβάλλεται από τις περιστάσεις.»

#### **Δ. Ο Εισαγωγικός Νόμος του Αστικού Κώδικα**

19. Το άρθρο 105 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα έχει ως εξής :

«Για παράνομες πράξεις ή παραλείψεις των οργάνων του δημοσίου κατά την άσκηση της δημόσιας εξουσίας που τους έχει ανατεθεί, το δημόσιο ενέχεται σε αποζημίωση, εκτός αν η πράξη ή η παραλείψη έγινε κατά παράβαση διάταξης, που υπάρχει για χάρη του γενικού συμφέροντος. Μαζί με το δημόσιο ευθύνεται εις ολόκληρο και το υπαίτιο πρόσωπο, με την επιφύλαξη των ειδικών διατάξεων για την ευθύνη των υπουργών.»

20. Με τη διάταξη αυτή θεσπίζεται η έννοια της ειδικής επιζήμιας πράξεως δημοσίου δικαίου, η οποία συνεπάγεται εξωσυμβατική ευθύνη για το Δημόσιο. Η ευθύνη αυτή προκύπτει από παράνομες πράξεις ή παραλείψεις. Οι πράξεις αυτές, είναι δυνατό να είναι, όχι μόνον πράξεις νομικής φύσεως, αλλά και υλικές ενέργειες της διοικήσεως, συμπεριλαμβανομένων των κατ' αρχή μη εκτελεστών πράξεων (Κυριακόπουλος, *Αστικός Κώδικας, Σχόλια*, άρθρο 105 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα, αρ. 23, Φίλιος, *Δίκαιο των Συμβάσεων*, ειδικό μέρος, τόμος 6, ευθύνη από αξιόποινη πράξη 1977, παρ. 48 Β 112, Ε. Σπηλιωτόπουλος, *Διοικητικό Δίκαιο*, τρίτη έκδοση, παρ. 217, ΑΠ 535/1971, ΝοΒ ΙΘ 1414, ΑΠ 492/1967, ΝοΒ ΙΣΤ 75). Το παραδεκτό της αγωγής αποζημιώσεως υπόκειται σε μία προϋπόθεση : την παράνομη φύση της πράξεως ή της παραλείψεως.

## **Ε. Ο Κώδικας Ποινικής Δικονομίας**

### **Άρθρο 83**

«1. Η δήλωση του πολιτικώς ενάγοντος γίνεται είτε στην έγκληση είτε με άλλο έγγραφο έως την περάτωση της ανάκρισης (...).»

21. Κατά τη νομολογία του Αρείου Πάγου, ο προσδιορισμός του ποσού για το οποίο ο ενδιαφερόμενος δηλώνει παράσταση πολιτικής αγωγής,

δύναται να λάβει χώρα έως τη συζήτηση της υποθέσεως και, ειδικότερα, έως την έναρξη της διεξαγωγής των αποδείξεων (ΑΠ 1480/1987, 1898/1994, 419/1996).

## **ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ**

### **Ι. ΕΠΙ ΤΗΣ ΠΡΟΒΑΛΛΟΜΕΝΗΣ ΑΙΤΙΑΣΕΩΣ ΓΙΑ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 6 § 1 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΣ**

22. Ο προσφεύγων προβάλλει την αιτίαση ότι λόγω της αρνήσεως της Βουλής να επιτρέψει την άσκηση ποινικής διώξεως σε βάρος του βουλευτή Κ.Τ. για απόπειρα εκβιασμού, παράβαση καθήκοντος και δωροδοκία, πράξεις των οποίων, όπως ισχυρίζεται ο προσφεύγων, υπήρξε θύμα, παραβιάσθηκε το δικαίωμά του προσβάσεως σε δικαστήριο, όπως προβλέπεται από το άρθρο 6 § 1 της Συμβάσεως, το οποίο έχει ως εξής :

«Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα η υπόθεσή του να δικαστεί δίκαια (...) από (...) δικαστήριο το οποίο (...) θα αποφασίσει (...) για τις αμφισβητήσεις επί των αστικής φύσεως δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του (...)»

#### **Α. Επί του παραδεκτού**

##### *1. Η Κυβέρνηση*

23. Αφ' ενός, η Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι η προσφυγή είναι απαράδεκτη επειδή δεν είναι συμβατή *ratione materiae* με το άρθρο 6 § 1 της Συμβάσεως. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η έκβαση της ένδικης διαδικασίας δεν ήταν ευθέως αποφασιστικής σημασίας για τα δικαιώματα αστικής φύσεως του προσφεύγοντος, διότι ο προσφεύγων δήλωσε ότι παρίσταται ως

πολιτικώς ενάγων χωρίς να ζητήσει αποζημίωση για τη ζημία, την οποία, όπως ισχυρίζεται, υπέστη. Η Κυβέρνηση διατείνεται ότι, αφού ο προσφεύγων δεν ζήτησε επανόρθωση της ηθικής βλάβης του, η κατάθεση της μηνύσεώς του σε βάρος του Κ.Τ. δεν απέβλεπε στην επιδίκαση αποζημιώσεως αλλά στη δικαστική αναγνώριση της ενοχής του κατηγορουμένου. Επομένως, η Κυβέρνηση κατέληξε ότι η διαφορά δεν αφορούσε κάποιο δικαίωμα αστικής φύσεως, σύμφωνα με την έννοια του άρθρου 6 § 1 της Συμβάσεως.

24. Αφ' ετέρου, η Κυβέρνηση αναφέρει ότι ο προσφεύγων δεν εξήντησε τα εσωτερικά ένδικα μέσα. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι ζητήθηκε η άσκηση ποινικής διώξεως σε βάρος του Κ.Τ. , αλλά ότι η ελληνική Βουλή δεν την επέτρεψε. Κατά την Κυβέρνηση, τίποτα δεν εμπόδιζε τον προσφεύγοντα να καταθέσει, αφ' ενός, ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων, την αγωγή η οποία προβλέπεται στα άρθρα 57 και 59 του Αστικού Κώδικα, ζητώντας να αποζημιωθεί για την κατά τους ισχυρισμούς του προσβολή κατά της προσωπικότητάς του εξαιτίας των πράξεων του Κ.Τ. Εξ άλλου, ο προσφεύγων θα μπορούσε να εγείρει αγωγή ενώπιον των διοικητικών δικαστηρίων, βάσει των άρθρων 105 και 106 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα, για να ζητήσει να αποζημιωθεί για τη διακοπή των οικοδομικών εργασιών, την οποία απεφάσισε ο Δήμος Κηφισιάς. Η Κυβέρνηση επισημαίνει ότι κατά το εσωτερικό δίκαιο, η ποινική διαδικασία δεν αναστέλλει την πολιτική. Ουδόλως, επομένως, θα είχε επηρεάσει η εξέλιξη της ποινικής διαδικασίας μία τυχόν διαδικασία αποζημιώσεως ενώπιον των πολιτικών και διοικητικών δικαστηρίων. Αντιθέτως, μάλιστα, μέσω της πολιτικής ή διοικητικής φύσεως αγωγής, ο δικαστής του πολιτικού ή διοικητικού δικαστηρίου θα είχε τη δυνατότητα να εκτιμήσει και τη νομιμότητα των πράξεων του Κ.Τ. και των υπαλλήλων του Δήμου Κηφισιάς.

25. Τέλος, η Κυβέρνηση αναφέρει ότι η προσφυγή είναι εκπρόθεσμη. Η Κυβέρνηση επισημαίνει ότι η άρνηση, στις 20 Μαρτίου 2002, της ελληνικής Βουλής να επιτρέψει την άσκηση ποινικής διώξεως σε βάρος του Κ.Τ., ήταν η οριστική εσωτερική απόφαση κατά την έννοια του άρθρου 35

§ 1 της Συμβάσεως. Κατά την Κυβέρνηση, το γεγονός ότι ο προσφεύγων επανέλαβε σε μεταγενέστερο χρόνο το αίτημά του προκειμένου να ασκηθεί ποινική δίωξη, ουδεμία επιρροή ασκεί επί της ημερομηνίας από της οποίας είχε αρχίσει να ισχύει η προθεσμία των έξι μηνών, διότι αυτό το νέο αίτημα δεν βασιζόταν σε «νέα πραγματικά γεγονότα», προϋπόθεση η οποία απαιτείται από το άρθρο 83 § 8 του Κανονισμού της Βουλής. Επομένως, ο προσφεύγων δεν τήρησε την προθεσμία των έξι μηνών, αφού η προσφυγή του εισήχθη στις 18 Μαρτίου 2004, ήτοι μετά πάροδο περισσότερων από έξι μήνες μετά τις 20 Μαρτίου 2002, ημερομηνία κατά την οποία η ελληνική Βουλή απέρριψε για πρώτη φορά το αίτημά του.

## 2. Ο προσφεύγων

26. Προκειμένου περί της μη εφαρμογής του άρθρου 6 § 1 της Συμβάσεως, ο προσφεύγων αναφέρεται στην απόφαση *Perez κατά της Γαλλίας* [GC] (47287/99, CEDH 2004-I) για να υποστηρίξει ότι το άρθρο 6 § 1 της Συμβάσεως τυγχάνει εφαρμογής στην παρούσα υπόθεση.

27. Ως προς την ένσταση περί μη εξαντλήσεως των εσωτερικών ενδίκων μέσων, ο προσφεύγων αναφέρει ότι η φύση του περί αποζημιώσεως αιτήματος ενώπιον των ποινικών δικαστηρίων δεν είναι η ίδια με εκείνη της αγωγής αποζημιώσεως ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων, κυρίως σε ό,τι αφορά την αποδεικτική διαδικασία. Περαιτέρω, ο προσφεύγων αναφέρει ότι το περί αποζημιώσεως αίτημα στο πλαίσιο της ποινικής διαδικασίας ερείδεται επί της τελέσεως μη ορθής, εξ επόψεως ηθικής, πράξεως εκ μέρους του κατηγορουμένου. Αντιθέτως, στο πλαίσιο της αστικής διαδικασίας, το περί αποζημιώσεως αίτημα απορρέει αποκλειστικώς από την ύπαρξη διαφοράς αστικής φύσεως, δηλαδή από μία προσωπική αντιδικία μεταξύ δύο πλευρών.

28. Τέλος, προκειμένου περί της περί εκπροθέσμου ενστάσεως, ο προσφεύγων απαντά ότι, κατά το εσωτερικό δίκαιο, ο Εισαγγελέας είναι

η δικαστική αρχή η οποία ασκεί ποινικές διώξεις. Εάν ο Κ.Τ. δεν ήταν βουλευτής, η απόφαση του εισαγγελέως θα είχε ως αποτέλεσμα την αυτόματη άσκηση ποινικής διώξεως σε βάρος του. Επομένως, ακόμα και αν η απόφαση του εισαγγελέως, να ζητήσει για δεύτερη φορά την άσκηση ποινικής διώξεως, ήταν εσφαλμένη, η πρωτοβουλία του είχε αποτέλεσμα ως προς τον κανόνα των έξι μηνών : το αρμόδιο δικαστικό όργανο έκανε δεκτό το αίτημα του προσφεύγοντος να ασκηθεί ποινική δίωξη και, επομένως, η κατατεθείσα ενώπιον του Εισαγγελέως έγκληση ήταν ένα αποτελεσματικό ένδικο μέσο το οποίο έπρεπε ο προσφεύγων να εξαντλήσει. Ως εκ τούτου, η απόφαση η οποία του επέφερε ζημία, ήταν εκείνη με την οποία απερρίφθη, στις 2 Φεβρουαρίου 2004, η αίτηση του Εισαγγελέως του Αρείου Πάγου προς τον Πρόεδρο της Βουλής για την άρση της βουλευτικής ασυλίας.

### *3. Η εκτίμηση του Δικαστηρίου*

#### **α. Επί της περί μη εφαρμογής του άρθρου 6 § 1 ενστάσεως**

29. Το Δικαστήριο υπομινύσκει ότι το δικαίωμα διώξεως ή ποινικής καταδίκης τρίτων δεν θα μπορούσε να είναι αποδεκτό αυτό καθεαυτό : πρέπει οπωσδήποτε να βαίνει παραλλήλως με την εκ μέρους του θύματος άσκηση του δικαιώματος εγέρσεως αγωγής, πολιτικής φύσεως, η οποία προβλέπεται από το εσωτερικό δίκαιο, ακόμα και για τον σκοπό της εξασφάλισης συμβολικής αποκαταστάσεως ή για την προστασία δικαιώματος αστικής φύσεως, όπως για παράδειγμα το δικαίωμα προστασίας της προσωπικότητας (*Perez κατά της Γαλλίας* [GC], n° 47287/99, §§ 70-71, CEDH 2004-I και *Schwarkmann κατά της Γαλλίας*, n° 52621/99, § 41, από 8 Φεβρουαρίου 2005).

30. Στην υπό κρίση περίπτωση, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι ο προσφεύγων δήλωσε παράσταση πολιτικής αγωγής κατά τον χρόνο υποβολής της εγκλήσεώς του σε βάρος του Κ.Τ., ότι ζήτησε επανόρθωση της εκ των καταγγελθέντων αδικημάτων επελθούσης ηθικής βλάβης, και ότι δεν

παραιτήθηκε του δικαιώματός του (*Perez κατά της Γαλλίας*, προαναφερθείσα, § 74). Το γεγονός ότι ο προσφεύγων δεν προσδιόρισε το ποσό για το οποίο δήλωσε παράσταση πολιτικής αγωγής, δεν είναι αποφασιστικής σημασίας στην παρούσα υπόθεση. Πράγματι, σύμφωνα με το εσωτερικό δίκαιο και την πάγια νομολογία του Αρείου Πάγου, κατά τον χρόνο δηλώσεως παραστάσεως πολιτικής αγωγής, πρέπει ο ενδιαφερόμενος να προσδιορίσει το είδος αποζημιώσεως που ζητά να του επιδικασθεί, επιφυλασσόμενος του δικαιώματος να αναφέρει το ποσό αποζημιώσεως κατά τη συζήτηση της υποθέσεως και μέχρι της ενάρξεως της διεξαγωγής των αποδείξεων.

31. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο εκτιμά ότι η επίμαχη διαδικασία εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 6 § 1 της Συμβάσεως. Αρμόζει, επομένως, να απορριφθεί η περί απαραδέκτου ένσταση της Κυβερνήσεως, σύμφωνα με την οποία η προσφυγή δεν είναι συμβατή *ratione materiae* με το άρθρο αυτό.

#### **β. Επί της ενστάσεως περί μη εξαντλήσεως των εσωτερικών ενδίκων μέσων**

32. Το Δικαστήριο επισημαίνει, κατ' αρχήν, ότι, κατά την Κυβέρνηση, τα άρθρα 56 και 57 του Αστικού Κώδικα καθώς και τα άρθρα 105 και 106 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα προσέφεραν στον προσφεύγοντα τη δυνατότητα να διεκδικήσει αποζημίωση για τις παράνομες πράξεις που φέρεται να διέπραξε ο Κ.Τ. και ο Δήμος Κηφισιάς αντίστοιχα. Το Δικαστήριο θεωρεί ότι, ζητώντας την άσκηση ποινικής διώξεως με παράσταση πολιτικής αγωγής, διαδικασία η οποία έχει, μεταξύ άλλων, ως στόχο την αποζημίωση της πολιτικής αγωγής για την επικαλούμενη ζημία, ο προσφεύγων έκανε χρήση ενός εκ των ενδίκων μέσων τα οποία προσφέρει το εσωτερικό δίκαιο. Δεν θα μπορούσε, επομένως, να απαιτηθεί από τον προσφεύγοντα να κάνει χρήση άλλων ενδίκων μέσων (βλ., *mutatis mutandis*, ΖΑΚΥΝΘΟΣ-ΜΑΡΑΘΟΝΗΣΙ Α.Ε. *κατά της Ελλάδος* (déc.), n° 14216/03, από 1<sup>ης</sup> Ιουνίου 2006).

33. Τέλος, το Δικαστήριο υπομιμνήσκει ότι όταν η εσωτερική έννομη τάξη προσφέρει ένα ένδικο μέσο στον διοικούμενο, όπως η υποβολή εγκλήσεως μετά δηλώσεως πολιτικής αγωγής, το Κράτος υποχρεούται να μεριμνά όπως ο διοικούμενος απολαμβάνει των θεμελιωδών εγγυήσεων του άρθρου 6. Στην παρούσα υπόθεση, ο προσφεύγων είχε, επομένως, τη δικαία προσδοκία ότι τα δικαστήρια θα αποφαινόταν επί του εν λόγω αιτήματος αποζημιώσεως, είτε ευνοϊκώς, είτε δυσμενώς (*Αναγνωστόπουλος κατά της Ελλάδος*, nº 54589/00, § 32, από 3 Απριλίου 2003).

34. Εν όψει των όσων εκτίθενται ανωτέρω, το Δικαστήριο εκτιμά ότι ο προσφεύγων έκανε φυσιολογική χρήση των ενδίκων μέσων τα οποία υπήρχαν στη διάθεσή του στο πλαίσιο της ελληνικής νομοθεσίας. Πρέπει, επομένως, να απορριφθεί η περί μη εξαντλήσεως των εσωτερικών ενδίκων μέσων ένσταση της Κυβερνήσεως.

#### **β. Επί της περί εκπροθέσμου ενστάσεως**

35. Το Δικαστήριο υπομιμνήσκει ότι, δυνάμει του άρθρου 35 § 1 της Συμβάσεως, δεν δύναται να επιληφθεί προσφυγής παρά μόνο «εντός προθεσμίας έξι μηνών από της ημερομηνίας της τελεσιδικίας της εσωτερικής αποφάσεως». Για να επιτύχει την «τελεσιδικία της εσωτερικής αποφάσεως», πρέπει ο προσφεύγων να έχει προηγουμένως κάνει χρήση «πραγματικής προσφυγής», δηλαδή μιας προσφυγής συνήθως διαθέσιμης και επαρκούς στην εσωτερική έννομη τάξη, προκειμένου να του επιτραπεί να επιτύχει αποκατάσταση της επικαλούμενης παραβιάσεως (βλ., προς την κατεύθυνση αυτή, *Tanrikulu κατά της Τουρκίας* [GC], nº 23763/94, § 76, CEDH 1999-IV). Σε περίπτωση απουσίας πραγματικής προσφυγής κατά της πράξεως η οποία, όπως εικάζεται, αντιβαίνει προς τη Σύμβαση, η ημερομηνία από την οποία η πράξη αυτή λαμβάνει χώρα, χρησιμεύει στον προσδιορισμό της χρονικής στιγμής κατά την οποία η απόφαση είναι «τελεσίδικη» για τους σκοπούς

του κανόνα των έξι μηνών (βλ., μεταξύ άλλων, *Valašinas κατά της Λιθουανίας* (déc.), nº 44558/98, από 14 Μαρτίου 2000).

36. Το Δικαστήριο επισημαίνει ότι, σύμφωνα με το εσωτερικό δίκαιο, η άσκηση ποινικής διώξεως κατά βουλευτή συνίσταται σε δύο διαφορετικές μεν αλλά κατ' ουσία συνδεδεμένες μεταξύ τους διαδικασίες : κατ' αρχήν, πρέπει ο ενδιαφερόμενος να υποβάλει έγκληση σε βάρος του βουλευτή ενώπιον του αρμοδίου Εισαγγελέως, και στη συνέχεια, εάν ο Εισαγγελέας εκτιμά ότι πληρούνται όλες οι προϋποθέσεις ασκήσεως ποινικής διώξεως σε βάρος του βουλευτή, ζητά από τη Βουλή την άδεια να προβεί σε αυτή. Αρμόδιος να κάνει δεκτή ή να απορρίψει την αίτηση του Εισαγγελέα, είναι ο Πρόεδρος της Βουλής. Η απόφαση του Προέδρου της Βουλής δεν επιδέχεται προσφυγή.

37. Στην υπό κρίση περίπτωση, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι, μετά από την απόρριψη της αρχικής αιτήσεως του Εισαγγελέα Πλημμελειοδικών Αθηνών προς τον Πρόεδρο της Βουλής, προκειμένου να ασκηθεί ποινική δίωξη σε βάρος του Κ.Τ., ο προσφεύγων υπέβαλε δεύτερη έγκληση, στις 5 Αυγούστου 2003, βάσει των αποφάσεων *Cordova (1 και 2) κατά της Ιταλίας*, οι οποίες είχαν εν τω μεταξύ εκδοθεί από το Δικαστήριο. Το Δικαστήριο επισημαίνει, στο σημείο αυτό, ότι ο Εισαγγελέας Πλημμελειοδικών έκανε δεκτό, στις 7 Οκτωβρίου 2003, το αίτημα του προσφεύγοντος, επειδή ανήκε στη Βουλή να αποφασίσει εάν οι αποφάσεις του Δικαστηρίου στις υποθέσεις *Cordova* συνιστούσαν «νέο πραγματικό γεγονός» κατά την έννοια του άρθρου 83 § 8 του Κανονισμού της Βουλής. Επίσης, στην ίδια απόφαση κατέληξε, στη συνέχεια, και ο Εισαγγελέας του Αρείου Πάγου. Το Δικαστήριο παρατηρεί ότι το ένδικο μέσο το οποίο ασκήθηκε στις 5 Μαΐου 2003 από τον προσφεύγοντα, δεν θεωρήθηκε *prima facie* ως αβάσιμο από τον Εισαγγελέα Πλημμελειοδικών και τον Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου, επειδή οι αποφάσεις *Cordova* μπορούσαν να συνιστούν «νέο πραγματικό γεγονός» κατά την έννοια του άρθρου 83 § 8 του Κανονισμού της Βουλής. Επομένως, η υποβολή της νέας

εγκλήσεως ήταν μία «πραγματική προσφυγή» κατά την έννοια του άρθρου 35 § 1 της Συμβάσεως : πρώτο δικαστικό στάδιο της διαδικασίας για την άρση της βουλευτικής ασυλίας, η νέα έγκληση μπορούσε να επιτρέψει στον προσφεύγοντα να επιτύχει επανόρθωση της επικαλούμενης ζημίας. Ωστόσο, ο Πρόεδρος της Βουλής απέρριψε και το αίτημα του Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου, γεγονός το οποίο αφήρεσε από τον προσφεύγοντα τη δυνατότητα να επιδιώξει τη διεξαγωγή της διαδικασίας η οποία προκλήθηκε με τη μήνυσή του του σε βάρος του Κ.Τ.

38. Συνεπώς, η 2<sup>α</sup> Φεβρουαρίου 2004, ημερομηνία κατά την οποία ο Πρόεδρος της Βουλής απέρριψε την από 21 Οκτωβρίου 2003 αίτηση του Εισαγγελέως του Αρείου Πάγου, δύναται να θεωρηθεί ως η ημερομηνία κατά την οποία τελέσθηκε η πράξη, η οποία θεωρείται ως αντιβαίνουσα προς τη Σύμβαση, αφού το εσωτερικό δίκαιο δεν προβλέπει προσφυγή κατά της απορριπτικής αποφάσεως του Προέδρου της Βουλής. Η 2<sup>α</sup> Φεβρουαρίου 2004 χρησιμεύει, επομένως, στον προσδιορισμό της χρονικής στιγμής κατά την οποία εξεδόθη η «τελεσίδικη» -για τους σκοπούς του κανόνα των έξι μηνών- απόφαση. Το Δικαστήριο επισημαίνει ότι η παρούσα προσφυγή εισήχθη στις 18 Μαρτίου 2004, ήτοι προ της παρελεύσεως έξι μηνών από της 2ας Φεβρουαρίου 2004. Επομένως, η προσφυγή δεν κατετέθη εκπροθέσμως. Ως εκ τούτου, πρέπει να απορριφθεί η ένσταση της Κυβερνήσεως.

39. Το Δικαστήριο διαπιστώνει, εξ άλλου, ότι η προσφυγή δεν είναι προδήλως αβάσιμη κατά την έννοια του άρθρου 35 § 3 της Συμβάσεως. Περαιτέρω, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι η προσφυγή δεν προσκρούει σε κάποιον άλλο λόγο απαραδέκτου.

## **B. Επί της ουσίας**

### *1. Η Κυβέρνηση*

40. Πρωτίστως, η Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι δεν υπήρξε παραβίαση του δικαιώματος προσβάσεως σε δικαστήριο. Πληροφορεί δε το Δικαστήριο ότι η απόρριψη, από τον Πρόεδρο της Βουλής, της αιτήσεως προκειμένου να ασκηθεί ποινική δίωξη σε βάρος του Κ.Τ., ήταν νόμιμη, διότι η μήνυση του προσφεύγοντος είχε σκοπό να θίξει το κύρος του Κ.Τ. και να θέσει σε κίνδυνο τη λειτουργία του Κοινοβουλίου. Η Κυβέρνηση υπογραμμίζει, στο σημείο αυτό, την καθυστέρηση με την οποία ο προσφεύγων αιτήθηκε την άσκηση ποινικής δίωξης, το 2001, ενώ οι κατά τον προσφεύγοντα επιζήμιες πράξεις του Κ.Τ. είχαν λάβει χώρα το 1997. Τέλος, η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η προβλεπόμενη από το άρθρο 62 του Συντάγματος βουλευτική ασυλία ισχύει μόνο για την περίοδο ασκήσεως της κοινοβουλευτικής δραστηριότητας. Επομένως, τίποτα δεν εμπόδιζε τον προσφεύγοντα να αιτηθεί την άσκηση ποινικής δίωξης σε βάρος του Κ.Τ. μετά το πέρας της θητείας του ως βουλευτού.

## *2. Ο προσφεύγων*

41. Ο προσφεύγων απαντά ότι η βουλευτική ασυλία, όπως αυτή εφαρμόζεται από την ελληνική Βουλή, προστατεύει, στην ουσία, μία ομάδα προσώπων, τους βουλευτές, από κάθε ποινική δίωξη. Ο προσφεύγων προσκομίζει στατιστικές οι οποίες δημοσιεύθηκαν σε έντυπο του ελληνικού ημερήσιου Τύπου, βάσει των οποίων, από 800 αιτήσεις προκειμένου να ασκηθεί ποινική δίωξη σε βάρος βουλευτών, οι οποίες υπεβλήθησαν ενώπιον του Κοινοβουλίου κατά τη χρονική περίοδο 1974-2003, μόνο 5 έγιναν δεκτές. Ο προσφεύγων ισχυρίζεται ότι το προνόμιο αυτό δημιουργεί κατάσταση επιζήμια για τον απλό πολίτη, αφού ένας βουλευτής διατηρεί πάντα το δικαίωμα να αιτείται την άσκηση ποινικής δίωξης σε βάρος του απλού πολίτη. Τέλος, ο προσφεύγων αναφέρει ότι όντως χρειάστηκε να αναμείνει το πέρας της θητείας του Κ.Τ., ως Δημάρχου, για να ζητήσει την άσκηση ποινικής

διώξεως. Πράγματι, στην αντίθετη περίπτωση, δεν θα είχε καμία πιθανότητα να του επιτρέψει ο Δήμος Κηφισιάς τη συνέχιση των σχετικών προς το εν λόγω ακίνητο οικοδομικών εργασιών.

### *3. Η εκτίμηση του Δικαστηρίου*

#### **α. Υπόμνηση των αρχών**

42. Το Δικαστήριο υπομιμνήσκει ότι το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη, το οποίο εγγυάται το άρθρο 6 § 1 της Συμβάσεως, πρέπει να ερμηνεύεται υπό το φως της υπεροχής του δικαίου, της οποίας ένα από τα θεμελιώδη στοιχεία είναι η αρχή της προστασίας των εννόμων σχέσεων, η οποία απαιτεί την ύπαρξη πραγματικού ενδίκου μέσου το οποίο επιτρέπει τη διεκδίκηση των δικαιωμάτων αστικής φύσεως (*Běleš κ.λ.π. κατά της Τσεχίας*, n° 47273/99, § 49, CEDH 2002-IX). Πράγματι, κάθε διοικούμενος διαθέτει το δικαίωμα όπως ένα δικαστήριο αποφασίσει για κάθε αμφισβήτηση επί των αστικής φύσεως δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του. Κατ' αυτόν τον τρόπο το άρθρο 6 § 1 καθιερώνει το «δικαίωμα σε δικαστήριο», μία όψη του οποίου αποτελεί το δικαίωμα προσβάσεως, δηλαδή το δικαίωμα προσφυγής ενώπιον των δικαστηρίων για αστικής φύσεως θέματα (*Golder κατά του Ηνωμένου Βασιλείου*, απόφαση από 21 Φεβρουαρίου 1975, série A n° 18, σελ. 18, § 36, *Πρίγκιπας Hans-Adam II του Λίχτενσταϊν κατά της Γερμανίας* [GC], n° 42527/98, § 43, CEDH 2001-VIII).

43. Το δικαίωμα προσβάσεως σε δικαστήριο, το οποίο αναγνωρίζεται από το άρθρο 6 § 1 της Συμβάσεως, δεν είναι απόλυτο : υπόκειται σε σιωπηρώς αποδεκτούς περιορισμούς, διότι, ως εκ της φύσεώς του, συνεπάγεται ρύθμιση από το κράτος. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη διαθέτουν, στην περίπτωση αυτή, ένα ορισμένο περιθώριο εκτιμήσεως. Πράγματι, μέλημα του Δικαστηρίου δεν είναι να υποκαθιστά με τις αποφάσεις

του τις αποφάσεις των εθνικών δικαστηρίων. Κατ' αρχήν αρμόδιες να ερμηνεύουν την εθνική νομοθεσία είναι οι εθνικές αρχές, και δη τα δικαστήρια (βλ., *mutatis mutandis*, αποφάσεις *Brualla Gómez de la Torre κατά της Ισπανίας*, από 19 Δεκεμβρίου 1997, *Recueil des arrêts et décisions* 1997-VIII, σελ. 2955, § 31, *Saez Maesco κατά της Ισπανίας*, n° 77837/01, § 22, από 9 Νοεμβρίου 2004).

44. Αντιθέτως, αρμόδιο να αποφαινεται τελεσίδικα επί της ικανοποιήσεως ή μη των απαιτήσεων της Συμβάσεως, είναι το Δικαστήριο. Σκοπός του είναι να ελέγχει αν οι ισχύοντες περιορισμοί περιορίζουν την πρόσβαση του διοικούμενου κατά τρόπο και μέχρι σημείου που να θίγεται ουσιαστικά το δικαίωμα αυτό. Περαιτέρω, παρόμοιος περιορισμός του δικαιώματος προσβάσεως σε δικαστήριο δεν συμβιβάζεται με το άρθρο 6 § 1 παρά μόνον εάν έχει θεμιτό στόχο και υφίσταται εύλογη σχέση αναλογικότητας ανάμεσα στα χρησιμοποιούμενα μέσα και στον επιδιωκόμενο σκοπό (*Waite και Kennedy κατά της Γερμανίας* [GC], n° 26083/94, § 59, CEDH 1999-I, *T.P. και K.M. κατά του Ηνωμένου Βασιλείου*, n° 28945/95, § 98, CEDH 2001-V). Πράγματι, το δικαίωμα προσβάσεως σε δικαστήριο θίγεται όταν η ρύθμισή του παύει να εξυπηρετεί τους σκοπούς της νομικής ασφαλείας και της ορθής απονομής της δικαιοσύνης, και αποτελεί ένα είδος εμποδίου το οποίο δεν επιτρέπει την επί της ουσίας εκδίκαση της υποθέσεως του διοικούμενου από το αρμόδιο δικαστήριο.

45. Το Δικαστήριο παρατηρεί ότι όταν ένα κράτος αναγνωρίζει ασυλία στους βουλευτές του, είναι δυνατόν να θιγεί η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Δεν είναι ωστόσο δυνατό να θεωρείται, σε όλες ανεξαιρέτως τις περιπτώσεις, η βουλευτική ασυλία ως δυσανάλογος περιορισμός του δικαιώματος προσβάσεως σε δικαστήριο, όπως κατοχυρώνεται από το άρθρο 6 § 1. Όσο το δικαίωμα αυτό είναι συνυφασμένο με την εγγύηση για δίκαιη δίκη, η οποία εξασφαλίζεται από το άρθρο αυτό, άλλο τόσο πρέπει να θεωρούνται ορισμένοι περιορισμοί στην πρόσβαση ως

συνυφασμένοι με αυτή. Παράδειγμα, οι γενικώς αποδεκτοί από τα Συμβαλλόμενα Κράτη περιορισμοί ως προς τη θεώρηση της βουλευτικής ασυλίας (βλ. *A. κατά του Ηνωμένου Βασιλείου*, n° 35373/97, § 83, CEDH 2002-X και, *mutatis mutandis*, *Al-Adsani κατά του Ηνωμένου Βασιλείου* [GC], n° 35763/97, § 56, CEDH 2001-XI).

46. Εν τούτοις, εάν, υιοθετώντας κάποιο από τα συστήματα τα οποία συνήθως χρησιμοποιούνται προς εξασφάλιση ασυλίας στους βουλευτές, τα Συμβαλλόμενα Κράτη απαλλάσσονταν από κάθε ευθύνη έναντι της Συμβάσεως στον τομέα της συγκεκριμένης δραστηριότητας, αυτό θα ήταν αντίθετο προς τον σκοπό και το αντικείμενο της Συμβάσεως. Το Δικαστήριο υπομιμνήσκει ότι σκοπός της Συμβάσεως είναι η προστασία δικαιωμάτων όχι θεωρητικών ή κενών ουσιαστικού περιεχομένου, αλλά συγκεκριμένων και πραγματικών. Η παρατήρηση ισχύει ειδικότερα για το δικαίωμα προσβάσεως στα δικαστήρια, λόγω της εξέχουσας θέσεως την οποία κατέχει το δικαίωμα σε δικαία δίκη σε μία δημοκρατική κοινωνία (βλ. *Aït-Mouhoub κατά της Γαλλίας*, απόφαση από 28 Οκτωβρίου 1998, *Recueil* 1998-VIII, σελ. 3227, § 52). Θα ήταν ασυμβίβαστο με την υπεροχή του δικαίου σε μία δημοκρατική κοινωνία και με τη θεμελιώδη αρχή που διέπει το άρθρο 6 § 1, να πρέπει, δηλαδή, να μπορούν οι αστικής φύσεως αξιώσεις να άγονται ενώπιον δικαστού, να είχε τη δυνατότητα ένα Κράτος, ανεπιφυλάκτως και άνευ ελέγχου εκ μέρους των οργάνων της Συμβάσεως, να αποκλείει της δικαιοδοσίας των δικαστηρίων μία ολόκληρη σειρά προσφυγών αστικής φύσεως ή να απαλλάσσει από κάθε ευθύνη κατηγορίες προσώπων (βλ. *Fayed κατά του Ηνωμένου Βασιλείου*, απόφαση από 21 Σεπτεμβρίου 1994, *série A* n° 294-B, σελ. 49, § 65).

47. Έτσι, στην περίπτωση κατά την οποία η βουλευτική ασυλία παρεμποδίζει την άσκηση του δικαιώματος προσβάσεως στη δικαιοσύνη, το Δικαστήριο θα διερευνήσει εάν οι αποδιδόμενες πράξεις συνδέονταν με την άσκηση βουλευτικών καθηκόντων *stricto sensu* ώστε να αχθεί σε συμπέρασμα σχετικά με την αναλογικότητα ή τη μη αναλογικότητα του

επίμαχου μέτρου (*Cordona κατά της Ιταλίας* (n° 1), n° 40877/98, § 62, CEDH 2003-I και *De Jorio κατά της Ιταλίας*, n° 73936/01, § 53, από 3 Ιουνίου 2004).

### **β. Εφαρμογή στην προκειμένη περίπτωση**

48. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι η αίτηση προκειμένου να ασκηθεί ποινική δίωξη σε βάρος του Κ.Τ., υπεβλήθη για τα αδικήματα της εκβίασεως, της παραβάσεως καθήκοντος και της δωροδοκίας. Τα αδικήματα αυτά διαπράχθηκαν, σύμφωνα με τους ισχυρισμούς του προσφεύγοντος, το 1997, δηλαδή πριν από την εκλογή, το 2000, του Κ.Τ. ως βουλευτή. Έτσι, οι αποδιδόμενες στον Κ.Τ. πράξεις τελέσθηκαν περίπου τρία χρόνια πριν από την εκλογή του ως βουλευτή. Ως εκ τούτου, οι επίμαχες πράξεις δεν ηδύναντο να σχετίζονται με την άσκηση, από τον Κ.Τ., κοινοβουλευτικών καθηκόντων. Τέλος, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι η αποδιδόμενη στον Κ.Τ. συμπεριφορά μάλλον εμπίπτει στο πεδίο του ποινικού σκέλους διαφοράς μεταξύ ιδιωτών, σχετικά με την τέλεση αδικημάτων με ιδιαίτερος άνομο περιεχόμενο. Ως εκ τούτου, η συμπεριφορά του Κ.Τ. προδήλως δεν ενέπιπτε στο πεδίο των βουλευτικών καθηκόντων του. Ωστόσο, σε παρόμοια περίπτωση, δεν θα ήταν δυνατό να δικαιολογηθεί άρνηση προσβάσεως στη δικαιοσύνη ακόμα και στην υποθετική περίπτωση που η διαφορά μεταξύ του προσφεύγοντος και του Κ.Τ. θα εντασσόταν σε πολιτικό πλαίσιο (βλ., προς την κατεύθυνση αυτή, *Cordona κατά της Ιταλίας* (n° 1), προαναφερθείσα, § 62).

Κατά το Δικαστήριο, η απουσία προφανούς σχέσεως με βουλευτική δραστηριότητα απαιτεί μία κατά γράμμα ερμηνεία της έννοιας της αναλογικότητας ανάμεσα στον επιδιωκόμενο σκοπό και στα χρησιμοποιούμενα μέσα. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα στην περίπτωση κατά την οποία οι περιορισμοί στο δικαίωμα προσβάσεως απορρέουν από μία

απόφαση πολιτικού οργάνου. Ένα διαφορετικό συμπέρασμα θα ισοδυναμούσε με περιορισμό, κατά τρόπο ασυμβίβαστο με το άρθρο 6 § 1 της Συμβάσεως, του δικαιώματος προσβάσεως των ιδιωτών σε δικαστήριο κάθε φορά που οι καταγγελλόμενες ενώπιον της δικαιοσύνης πράξεις έχουν τελεσθεί από βουλευτή (*mutatis mutandis, Cordova κατά της Ιταλίας* (n° 1), προαναφερθείσα, § 63).

50. Τέλος, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι η Κυβέρνηση δεν αναπτύσσει επαρκώς το επιχείρημά της, σύμφωνα με το οποίο ο προσωρινός χαρακτήρας της βουλευτικής ασυλίας δεν θα εμποδίζει τον προσφεύγοντα να ανανεώσει το αίτημά του, προκειμένου να ασκηθεί ποινική δίωξη, μετά τη λήξη της θητείας του Κ.Τ. Πράγματι, το επιχείρημα αυτό ερείδεται επί της υποθέσεως ότι ο Κ.Τ. θα έπαυε πλέον να είναι βουλευτής. Ωστόσο, η Κυβέρνηση δεν παρέχει κάποιο στοιχείο ως προς την ισχύουσα κατάσταση του Κ.Τ. Σε κάθε περίπτωση, το ελληνικό Σύνταγμα δεν προβλέπει περιορισμό ως προς την ανανέωση της κοινοβουλευτικής θητείας. Ως εκ τούτου, μπορούσε ο Κ.Τ. να εκλέγεται συνεχώς βουλευτής στο μέλλον, αποστερώντας έτσι οριστικώς τον προσφεύγοντα από το δικαίωμά του να αιτηθεί την άσκηση ποινικής διώξεως. Τέλος, το Δικαστήριο φρονεί ότι η αναστολή πάσης ποινικής διώξεως σε βάρος βουλευτού κατά την κοινοβουλευτική θητεία του, θα είχε ως συνέπεια την παρέλευση σημαντικού χρονικού διαστήματος ανάμεσα στην τέλεση των επίμαχων πράξεων και στην έναρξη της ποινικής διώξεως, καθιστώντας την ποινική δίωξη αβέβαιη, ειδικότερα όσον αφορά την απόδειξη. Όπως έχει ήδη διαπιστώσει το Δικαστήριο σε άλλη περίπτωση, ο χρόνος ο οποίος απαιτείται για την εξέταση προσφυγής, μπορούσε να διακυβεύσει την αποτελεσματικότητά της (βλ., *mutatis mutandis, Ganci κατά της Ιταλίας*, n° 41576/98, § 30, CEDH 2003-XI).

51. Εν όψει των όσων εκτίθενται ανωτέρω, το Δικαστήριο άγεται στο συμπέρασμα ότι η άρνηση του Προέδρου της Βουλής να άρει τη βουλευτική ασυλία του Κ.Τ. παραβίασε το δικαίωμα προσβάσεως του προσφεύγοντος σε

δικαστήριο. Υπήρξε, επομένως, παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Συμβάσεως.

## **II. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΣ**

52. Το άρθρο 41 της Συμβάσεως ορίζει ότι:

«Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Συμβάσεως ή των Πρωτοκόλλων αυτής, και εάν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλομένου Μέρους δεν επιτρέπει ειμή την ατελή επανόρθωση των συνεπειών της παραβιάσεως αυτής, το Δικαστήριο χορηγεί, εν ανάγκη, στο αδικηθέν μέρος δικαία ικανοποίηση.»

### **A. Ηθική βλάβη**

53. Ο προσφεύγων ζητά 15.000 ευρώ για ηθική βλάβη.

54. Η Κυβέρνηση εκτιμά ότι το ποσό αυτό είναι υπερβολικό. Επικουρικώς, η Κυβέρνηση θεωρεί ότι, στην περίπτωση κατά την οποία το Δικαστήριο επιδικάσει κάποιο ποσό για ηθική βλάβη, αυτό δεν θα έπρεπε να υπερβαίνει τα 2.000 ευρώ.

55. Το Δικαστήριο εκτιμά ότι ο προσφεύγων υπέστη προφανώς βεβαία ηθική βλάβη λόγω της παραβιάσεως του δικαιώματός του προσβάσεως σε δικαστήριο. Αποφαινόμενο κατά δικαία κρίση, όπως ορίζει το άρθρο 41 της Συμβάσεως, το Δικαστήριο επιδικάζει στον προσφεύγοντα 5.000 ευρώ για ηθική βλάβη, συν οιοδήποτε ποσό ήθελε οφείλεται ως φόρος.

### **B. Έξοδα και δικαστική δαπάνη**

56. Ο προσφεύγων ζητά επίσης 6.200 ευρώ για τα έξοδα και τη δικαστική δαπάνη που πραγματοποίησε ενώπιον των εθνικών

δικαστηρίων και ενώπιον του Δικαστηρίου, ποσό το οποίο αναλύει ως εξής :

- i. 700 ευρώ για την έγκληση η οποία υπεβλήθη στις 5 Αυγούστου 2003. Προσκομίζει δύο ισόποσες αποδείξεις.
- ii. 5.000 ευρώ για τα έξοδα και τη δικαστική δαπάνη που πραγματοποίησε ενώπιον του Δικαστηρίου. Προσκομίζει δύο ισόποσες αποδείξεις.
- iii. 500 ευρώ για έξοδα φωτοτυπιών και τηλεφώνου. Δεν προσκομίζει σχετικές αποδείξεις.

57. Η Κυβέρνηση εκτιμά ότι οι αξιώσεις του προσφεύγοντος είναι υπερβολικές. Επικουρικώς, η Κυβέρνηση εκτιμά ότι, στην περίπτωση κατά την οποία το Δικαστήριο επιδικάσει κάποιο ποσό για τον λόγο αυτό, το ποσό αυτό δεν θα έπρεπε να υπερβαίνει τα 1.000 ευρώ.

58. Κατά την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η επιδίκαση εξόδων και δικαστικής δαπάνης, δυνάμει του άρθρου 41, προϋποθέτει ότι αποδεικνύονται πραγματικά, αναγκαία και, επίσης, εύλογα (*Ιατρίδης κατά της Ελλάδος* (δικαία ικανοποίηση) [GC], n° 31107/96, § 54, CEDH 2000-XI).

59. Στην παρούσα υπόθεση, λαμβάνοντας υπόψη τα στοιχεία τα οποία έχουν τεθεί στη διάθεσή του και τα προρρηθέντα κριτήρια, το Δικαστήριο κρίνει ότι είναι εύλογο να επιδικάσει στον προσφεύγοντα 5.700 ευρώ για έξοδα και δικαστική δαπάνη, συν οιοδήποτε ποσό ήθελε οφείλεται ως φόρος.

#### **Γ. Τόκοι υπερημερίας**

60. Το Δικαστήριο κρίνει ότι αρμόζει να υπολογισθούν οι τόκοι υπερημερίας επί του επιτοκίου της διευκολύνσεως οριακού δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τραπέζης, προσαυξανόμενου κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες.

**ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ, ΟΜΟΦΩΝΩΣ,**

1. *Κάνει δεκτή* την προσφυγή.
2. *Κρίνει* ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Συμβάσεως.
3. *Κρίνει* ότι

α) το διάδικο Κράτος υποχρεούται να καταβάλει στον προσφεύγοντα, εντός τριών μηνών από της ημερομηνίας κατά την οποία η απόφαση θα καταστεί οριστική συμφώνως προς το άρθρο 44 § 2 της Συμβάσεως, 5.000 ευρώ για ηθική βλάβη και 5.700 ευρώ για έξοδα και δικαστική δαπάνη, καθώς και οιοδήποτε ποσό ήθελε οφείλεται ως φόρος,

β) από της εκπνοής της προθεσμίας αυτής και μέχρι της καταβολής του, το ποσό αυτό θα προσαυξάνεται με απλό τόκο ίσο προς το ισχύον κατ' αυτό το χρονικό διάστημα επιτόκιο της διευκολύνσεως οριακού δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τραπέζης, προσαυξανόμενο κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες.

4. *Απορρίπτει* το αίτημα περί δικαίας ικανοποιήσεως κατά τα λοιπά.

Συντάχθηκε στη Γαλλική γλώσσα, εν συνεχεία κοινοποιήθηκε εγγράφως στις 16 Νοεμβρίου 2006 κατ' εφαρμογή του άρθρου 77 §§ 2 και 3 του Κανονισμού.

- υπογραφή -

/ Santiago QUESADA /

Αναπληρωτής Γραμματέας

- υπογραφή -

/ Λουκής ΛΟΥΚΑΪΔΗΣ /

Πρόεδρος